

МИОНА ИЛИЋ¹

Педагошки факултет у Сомбору

СТРУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 371:78.087.68

BIBLID: 0353-7129, 25(2020)1, p.93-108

ЗАСТУПЉЕНОСТ И ЗНАЧАЈ ХОРОВА МЛАЂИХ РАЗРЕДА У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА СРБИЈЕ

Резиме: Имајући у виду чињеницу да ученици млађих разреда основне школе располажу недовољном количином информација о правилном певању, вокалној техници и коришћењу и чувању гласа, у раду се анализира значај хорског певања деце овог узраста, заступљеност таквих хорова у основним школама Србије, те разлози који отежавају њихово формирање. Полазећи од релевантне литературе, анализирани су подаци добијени посредством анкетног упитника о постојању хорова млађег школског узраста, као и о ставовима учитеља и наставника Музичке културе о разлозима за постојећу ситуацију. Резултати истраживања показују да се у већини школа у Србији настава хора млађих разреда основне школе не реализује, а разлог томе најчешће лежи у недостатку мотивисаности запослених услед финансијских околности. Овакав податак је веома значајан, јер само увидом у стварну ситуацију можемо да радимо на побољшању педагошке праксе.

Кључне речи: музика, учитељ, хорско певање, школски хор

Увод

Певање се дефинише као музичко изражавање помоћу људског гласа и оно је веома разноврсно. Према грађи певања, оно може бити једногласно или вишегласно, према саставу солистичко или хорско, може се изводити са или без инструменталне пратње, а главна карактеристика оваквог музичког изражавања јесте његова повезаност са речима (Ковачевић, 1977). О значају певања и његовој важности, Гете (*Johann Wolfgang von Goethe*, 1749-1832) је рекао: „Ипак је код нас певање први ступањ у образовању, све остало се на њега надовезује и кроз њега саопштава. Најједноставнији ужитак, као и најпростија наука код нас

¹ miona.ilic@pef.uns.ac.rs

се оживљавају и обликују певањем, чак и оно што преносимо из наше вере и обичаја поколењима, казује се певањем“ (Bjørkvold, 2005: 189). Неупитан је удео певања у свакодневном животу човека, али оно што је још важније јесте значај његове улоге у том контексту.

Познато је да се сва деца рађају с пуним неуролошким способностима за бављење музиком, али зависно од стимулације тих способности и њиховог развијања кроз музичке активности у кућном окружењу и у контексту формалног образовања, пре или касније код деце можемо предвидети дугорочне резултате (Lehmann, Sloboda & Vudi, 2012). Уколико је деце окружење музички стимулативно, дете ће раније испољити музички таленат или жељу и интересовање за музичким активностима. Када је музика саставни део школе, она је и саставни део деце искуства. У њој треба да постоје могућности да деца поделе љубав коју осећају према музици, што ће додатно развити осећај заједништва у школи. У урбаном животу основне школе истиче се да не смемо заборавити да нам музика нуди тренутке чистог уживања (Hennessy, 2005). Према појединим ауторима (Стојановић, 1996: 7), „основна школа није место где се стварају уметници - професионалци, већ будући поштоваоци – љубитељи уметности, изграђених естетских и етичких ставова, а као слушаоци или извођачи – аматери, активни учесници културно-уметничког живота своје средине“. У остварењу поменутих циљева улога наставника је од суштинске важности – он својим наставним и ваннаставним деловањем треба да развије код ученика интересовање и љубав према музици, као и да им створи навику за активно слушање музике. Наставник кроз активан став према музици (што подразумева слушање, певање и свирање) развија музичке способности код ученика и омогућава рану идентификацију музикалности (Стојановић, 1996). Наиме, „ако из основне школе не изађе ученик музички писмен и осетљив на музичке утиске у оној мери у којој то одговара његовој будућој улози у нашој културној стварности, ми нисмо испунили један од важних задатака естетског васпитања у основној школи (...). У том смислу на прво место долази свакако рад на развијању слуха и осећања за ритам, хорско певање и деце музичко стваралаштво, док се са осталим облицима рада може започети онда када школа стекне потребне услове за њих“ (Plavša, Popović i Erić, 1968: 29). Хорско извођење се кроз своју дугу историју постојања показало као један од изванредних видова подстицања љубави према музици, али и развоја музикалности.

Једна од активности које ученици млађих разреда основне школе могу да похађају јесте управо школски хор који се дефинише као „најмасовнији вид колективног музицирања у основној школи који изграђује и развија музичке способности код ученика, колективну одговорност и дисциплину, рад, другарство и жељу за даљим музицирањем“ (Кусовац, 2011: 184). Певање у групи побољшава расположење, концентрацију и меморију, а такође и подстиче смирење, уједначавање и снижавање крвног притиска. Деца ангажована у хору боље контролишу своје емоције, јер их јасније приказују и свеснија су својих потреба и жеља

(Милошевић-Симић, 2017). Осим тога, „ангажовањем у хору формирају се радне навике и развија се радна култура и дисциплина ученика“ (Павловић, Цицковић-Сарајлић и Ковач, 2016: 266). Певање у хору доприноси смањењу стреса, агресивности и побољшању здравља уопште. Потврђено је да ученици који певају у хору показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама. Уједно, певање у хору подстиче и доживотну љубав према музици (*Службени гласник РС - Просветни гласник, број 10/17*). Истовремено, „настава хора има широку васпитну улогу јер негује колективни дух. Једино у хору се од ученика тражи да дају исти одговор на постављено питање, једино у хору успех не зависи од појединца“ (Јеремић, 2011: 3). Другим речима, хорско певање развија колективну свест, тј. осећање одговорности појединаца за успех целине (Plavša, Popović i Erić, 1968). Учешћем у хорским активностима „развија се другарство, колегијалност, осећај за тимски рад и пријатељство“ (Павловић, Цицковић-Сарајлић и Ковач, 2016: 265). Мноштво је бенефита које пружа настава хорске музике и управо због тога је значајна реализација овог вида наставе у основним школама.

ПОЛАЗНЕ ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ ИСТРАЖИВАЊА

Веома је важна чињеница да сва деца могу бити научена да певају ако започну своје вокално откриће у врло раној доби и ако их подучава неко ко, не само да верује да сва деца могу да певају, већ има и педагошку вештину да их научи да певају. Деца се никада не сме рећи да не могу да певају, нити да им се каже да само отварају уста (Ashworth-Bartle, 2003). „Имајући у виду да су школски хорови, мање или више, први контакт деце са организованим певањем, није тешко закључити да ће од правилног рада баш у овим хоровима зависити ниво хорског извођења у перспективи“ (Pavićević, 2017: 27). Резултати истраживања које су спровели Радочај-Јерковић, Шкојо и Милиновић (2018) показују да се учешћем у хору као ваннаставној активности, иако му то није примарна функција, утиче и на обликовање музичких преференција ученика. Разлог томе лежи у изложености ученика разноликим музичким садржајима, који укључују и уметничку музику, током њиховог слободног времена које проводе учествујући у структурираним музичким активностима, каква је хор млађих разреда у основној школи. Такође, Павловић, Цицковић-Сарајлић и Ковач (2016) истичу да знање и искуство које ученици стекну у школском хору примењују и у другим животним ситуацијама и да ће можда управо оно бити покретач и инспирација у опредељењу за озбиљније бављење музиком у будућности. Уколико би сви ученици добили прилику да се опробају у музичкој активности попут ове, већи број ученика би спознао љубав према музици и посветио јој се кроз одрастање.

Према *Програму наставе и учења од првог до четвртог разреда основног образовања и васпитања у Републици Србији* „школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима“ (*Службени гласник*

РС - Просветни гласник, број 10/17: 146). Активности треба да буду тако организоване да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, те се као једна од видова таквих активности истиче и хор. Хор је у важећем Наставном плану издвојен као ваннаставна активност са фондом од једног до два часа недељно, што годишње износи 36 или 72 часа, зависно од могућности и ресурса школе (*Службени гласник РС - Просветни гласник, број 10/17*). Према подацима из 1989. године, 114 часова у оквиру једне школске године је у то време било предвиђено за хор млађих разреда, тј. од првог до четвртог разреда и овакав хор, као и хор старијих разреда основне школе био је обавезан у оквиру рада сваке школе (Којов-Буквић, 1989). И данас је свака основна школа у обавези да организује рад хора, али са знатно мањим бројем часова који су предвиђени правилником, а у зависности од броја ученика и њихових певачких способности, могу се формирати: одељењски хор, разредни хор, хор млађих разреда основне школе и хор старијих разреда основне школе (*Службени гласник РС - Просветни гласник, број 10/17*). Од значаја је, међутим, чињеница да се настава хора често „третира као нешто што се може, али и не мора остварити. Наставницима није обезбеђено време за одржавање проба, просторије, ученици немају довољно времена, мотивације и интересовања и зато не долазе са задовољством на хорске пробе, па планиране садржаје није могуће остварити” (Јеремић, 2009: 312). И управо у тој чињеници лежи оправданост и значај осветљавања постојеће ситуације када је у питању хорска музика у основним школама Србије.

Као и свака активност предвиђена за реализацију у оквиру школског система и хор, као ваннаставна активност, има свој образовни и васпитни циљ. Према *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* (2017: 146) као званичном документу Републике Србије, ови циљеви дефинисани су на следећи начин:

„Образовни циљ обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...). Учесће у хору развија дејчи глас, правилно држање, дисање, интонацију, изговор и артикулацију.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности појединца за успех целе групе, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању“.

Као што се види из изложеног, настава хора заузима значајно место, како у Наставном програму, тако и у мишљењу наведених аутора. Бенефити певања у

хору су вишеструки, утичу на психо-физички развоје деце, доприносе одговорности, бољој комуникацији и јачању самопоуздања. Из тих разлога спроведено истраживање даће нам одговоре на питање колико су заступљени хорови млађег школског узраста и да ли сви у систему друштва у којем живимо препознају значај хорског певања од најмлађег узраста.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

ЗНАЧАЈ ПРЕДМЕТА И ПРОБЛЕМА ИСТРАЖИВАЊА

У данашњој пракси, један од проблема наставе предмета Музичка култура односи се на стручно-педагошки рад. Методички нестручно организовани часови предмета Музичка култура не само да формирају лош музички укус код ученика, већ их и емоционално депримирају и инхибирају њихове генетичке музичке потенцијале (Јеремић, 2018). Овај проблем је нарочито истакнут када су у питању ученици млађег школског узраста. Морамо се сложити да настава хора у многоме зависи од часова наставе Музичке културе, тако да се овај проблем осликава и на часове хора. Један од разлога таквог стања може бити и то што је одабир студената за упис на педагошке факултете, када говоримо о њиховим музичким способностима, на веома ниском нивоу. Такође, ови студенти не могу у оквиру постојећих наставних садржаја на факултетима да постигну задовољавајући ниво музичког знања који ће им као учитељима омогућити компетенције реализатора наставе предмета Музичка култура. Уз то, учитељски кадар нема обавезна стручна усвршавања из области предмета Музичка култура што додатно доприноси да се реализација наставе из овог предмета изводи уз мноштво импровизација. Поменута околност негативно утиче на развијање музичких способности ученика млађег школског узраста. Чини се оправданом претпоставка да разлог оваквом запостављању предмета Музичка култура лежи у чињеници да је овај предмет маргинализован у општем васпитнообразовном процесу и да поред наставних предмета Физичко васпитање и Ликовна култура спада у такозване „мање важне“ предмете. Овакав став просветних власти према овим предметима генерално лоше утиче на развој ученика и рефлектује се на њихов свеукупни психосоматски развој и статус током целог живота (Јеремић, 2018). Да бисмо превазишли све ове проблеме на које наилазимо на путу ка реализацији хорске музике у основним школама, неопходно је системски деловати, али и указивати на предности које хорско певање пружа, бавећи се продубљењу овом темом.

Значај и оправданост за истраживањем у овом раду лежи и у чињеници да је оваквих радова на нашим просторима мало. Увид у постојећу литературу не пружа довољно јасну слику о заступљености хорова код деце млађег школског

узраста и разлоге постојања или непостојања хорова. Релевантни статистички подаци о заступљености хорова код деце млађег школског узраста и недостатак радова из ове области потврђују оправданост спроведеног истраживања. Из тих разлога занимало нас је у којој мери је хорско певање млађег школског узраста заступљено у нашој земљи што је и **проблем** спроведеног истраживања. **Предмет** истраживања је провера и утврђивање нивоа заступљености хорова млађих разреда, као и разлози њиховог постојања или непостојања.

ЦИЉ И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ овог истраживања је апликативан и овим истраживањем желимо да утврдимо колико су хорови млађих разреда основне школе у Србији заступљени и откријемо разлоге њиховог постојања/непостојања.

Из циља истраживања произилазе следећи истраживачки задаци:

1. Утврдити ко реализује часове хора млађих разреда основне школе у случају њиховог постојања.
2. Утврдити ангажованост хорова млађих разреда основне школе уколико постоје.
3. Утврдити разлоге непостојања и престанка рада хора млађих разреда у основним школама Србије.
4. Утврдити постојање разредних хорова у основним школама Србије.

ХИПОТЕЗЕ

На основу теоријског приступа предмету истраживања и постављеног циља и задатака истраживања, формулисане су следеће хипотезе:

ХО – Претпоставља се да је заступљеност хорова млађих разреда основне школе на веома ниском нивоу.

X1: Претпостављамо да уколико хор млађих разреда основне школе постоји њиме најчешће руководи један од учитеља те школе.

X2: Претпостављамо да, уколико хор млађих разреда основне школе постоји, он је активно ангажован у културном животу и раду школе.

X3: Очекујемо да је најчешћи разлог непостојања и престанка рада хора млађих разреда у основним школама Србије нестручност у смислу недовољне оспособљености учитеља за руковођење хором или недостатак мотивисаности запослених услед финансијских околности.

X4: Очекујемо да већина основних школа у Србији не организује наставу разредних хорова.

КАРАКТЕР, ТЕХНИКЕ И ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

Карактер овог истраживања је истовремено дескриптиван, дијагностички и трансверзалан, јер описујемо тренутно, постојеће стање када је у питању присуство хорске музике код млађег школског узраста, а оно је такође и теренско с обзиром на услове у којима је истраживање спроведено. Током истраживања и прикупљања података користили смо технику анкетања. Анкетни упитник (Прилог 1) је анониман и састоји се из 13 питања отвореног и затвореног типа. Поред општих података (у оквиру којих смо испитанике замолили да нам упишу место и назив основне школе у којој су запослени), упитник садржи питања која се односе на постојање или непостојање хора млађих разреда у њиховој школи и уколико он постоји, ко га води, колико дуго већ постоји, да ли је активан учесник школског живота, односно да ли се одржавају редовне пробе, да ли учествује у школским свечаностима, да ли учествује на хорским такмичењима/фестивалима, а уколико не постоји да ли знају разлог због ког хор млађих разреда не постоји, да ли је некада можда постојао. Поред тога, желели смо да сазнамо да ли у тој школи постоје разредни хорови и уколико постоје, ко их води.

ПОПУЛАЦИЈА И УЗОРАК

Популацију у овом истраживању чине све основне школе у Србији, којих је, према подацима Републичког завода за статистику Републике Србије, на крају школске 2017/18. године било 1134 матичних основних школа. Узорак чини 128 основних школа са територије Републике Србије, обухватајући и градске и сеоске школе, које су случајним избором учествовале у истраживању. Од 128 основних школа у којима је истраживање спроведено, 83 школе припадају градској, док 45 сеоској средини. Места која су учествовала у истраживању су Алибунар, Аранђеловац, Банатско Велико Село, Барајево, Баточина, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачко Градиште, Бела Паланка, Белановица, Београд, Беочин, Божевац, Бољевци, Бранковина, Вајска, Ваљево, Велика Плана, Винча, Врање, Врбас, Врдник, Вршац, Гаково, Голубац, Голубинци, Госпојинци, Гуча, Драгиње, Дражевац, Земун, Иђош, Јагодина, Јаково, Каћ, Качарево, Кикинда, Клупци, Кљајићево, Книћанин, Костолац, Краљево, Кула, Лесковац, Лозница, Мајур, Моровић, Надаљ, Неготин, Ниш, Нова Пазова, Нови Кнежевац, Нови Козарци, Нови Пазар, Нови Сад, Ново Милошево, Обреновац, Оџаци, Панчево, Петроварадин, Пирот, Пландиште, Пријепоље, Раброво, Рајац, Рибаре, Рудна Глава, Рума, Селенча, Смедеревска Паланка, Сомбор, Србобран, Сремски Карловци, Сремчица, Српска Црња, Српски Крстур, Суботица, Сурдулица, Сурчин, Текериш, Тител, Товаришево, Трњане, Турија, Тутин, Уб, Церовац, Црвенка, Шабац и Шид.

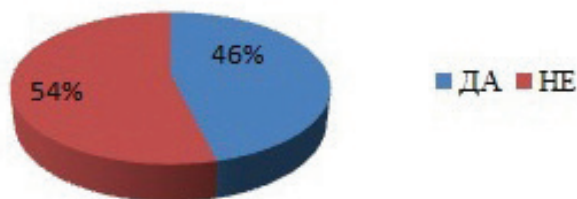
МЕТОДОЛОШКЕ ТЕШКОЋЕ У ИСТРАЖИВАЊУ

Ово истраживање би добило већу веродостојност уколико би узорак био већи. Нажалост, веома мали број школа се одазвао спровођењу овог истраживања, с обзиром на укупан број основних школа у Србији. Такође, уколико би се поред технике анкетирања, применила и техника посматрања хорских проба и реализације овог вида наставе, такви подаци би свакако потврдили веродостојност прикупљених података што истовремено може бити и препорука за даља истраживања из овог подручја.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

Када је реч о заступљености хорова млађих разреда основне школе у Србији, односно о постојању хора млађих разреда основне школе у школама које су обухваћене нашим истраживањем, 59 основних школа је дало потврдан одговор, док је 69 школа потврдило одсуство ове активности у школи на наведеном узрасту.

Да ли у Вашој школи постоји хор млађих разреда?

Графикон 1: Заступљеност хорова млађих разреда основне школе у Србији

У већем броју основних школа Србије се хор млађих разреда основне школе не организује и не реализује као вид школске активности (54%), те овим делимично можемо потврдити општу хипотезу овог истраживања која је гласила:

ХО: Претпоставља се да је заступљеност хорова млађих разреда основне школе на веома ниском нивоу.

Испитивали смо зависност између обележја „постојање хора“ и „градска/сеоска средина“ желећи да утврдимо заступљеност хорова у односу на средину.

Табела 1 садржи реализоване фреквенције, прочитане из узорка и очекиване фреквенције.

Табела 1: Очекиване и реализоване фреквенције за испитивање независности обележја „постојање хора“ и „градска/сеоска средина“

Постојање хора →	ДА		НЕ		Σ
	О	Е	О	Е	
Град/село ↓					
Град	39	38,26	44	44,74	83
Село	20	20,74	25	24,26	45
Σ	59		69		128

$$\alpha = 0,01$$

На нивоу значајности од 1% хи квадрат тест је показао да се постављена нулта хипотеза потврђује, тј. да постојање хора не зависи од тога да ли је школа градска или сеоска.

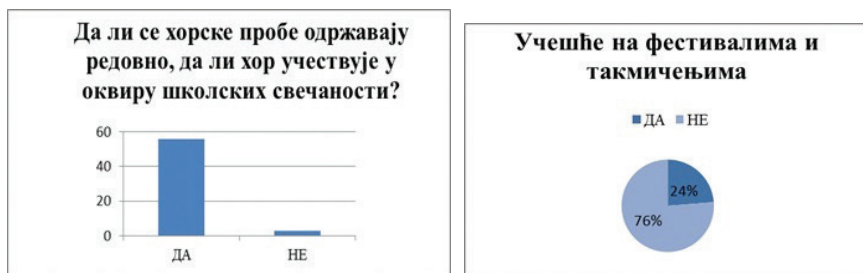
Као што смо поставили у истраживачком задатку, а желећи да утврдимо ко реализује часове хора млађих разреда основне школе у случају њиховог постојања, приликом израде упитника за спровођење истраживања, испитаницима који су потврдили присуство наставе хорске музике у млађим разредима смо понудили два одговора на питање „Ко води хор млађих разреда основне школе?“. Могући одговори су били „Наставник/ца Музичке културе“ и „Један од учитеља/једна од учитељица наше школе“, али и отворена трећа опција за одговор, за случај да постоји ситуација у некој школи у којој се понуђена два одговора не уклапају у постојеће стање. С тим у вези, добили смо два одговора да овај хор у школи води специјалиста за Музичку културу који није запослен у школи, у једној школи хор води наставник/ца Веронауке, али у већини школа хор млађих разреда предводи наставник/ца Музичке културе, што је случај у 29 школа, док се у 27 школа тиме бави учитељ/учитељица једног од одељења.

Из тога сазнајемо да у већини школа Србије хором млађих разреда основне школе руководи наставник/ца Музичке културе те школе. Овим одбацујемо постављену прву хипотезу овог истраживања која гласи:

X1: Претпостављамо да уколико хор млађих разреда основне школе постоји њиме најчешће руководи један од учитеља те школе.

Када је у питању ангажованост хора у културном животу школе, који је био наш други истраживачки задатак, у случају постојања овог типа хора, он је активан у погледу редовног одржавања проба и учешћа на школским свечаностима (56 школа оцењује хор своје школе активним у овом погледу, док само 3 даје негативан одговор на ово питање), док хорови млађих разреда већински не испољавају своју ангажованост у виду учешћа на такмичењима и фестивалима

(потврдну информацију о овом аспекту ангажованости дало је 14 школа, док 45 школа наводи да се њихов хор не такмичи и не учествује на фестивалима).

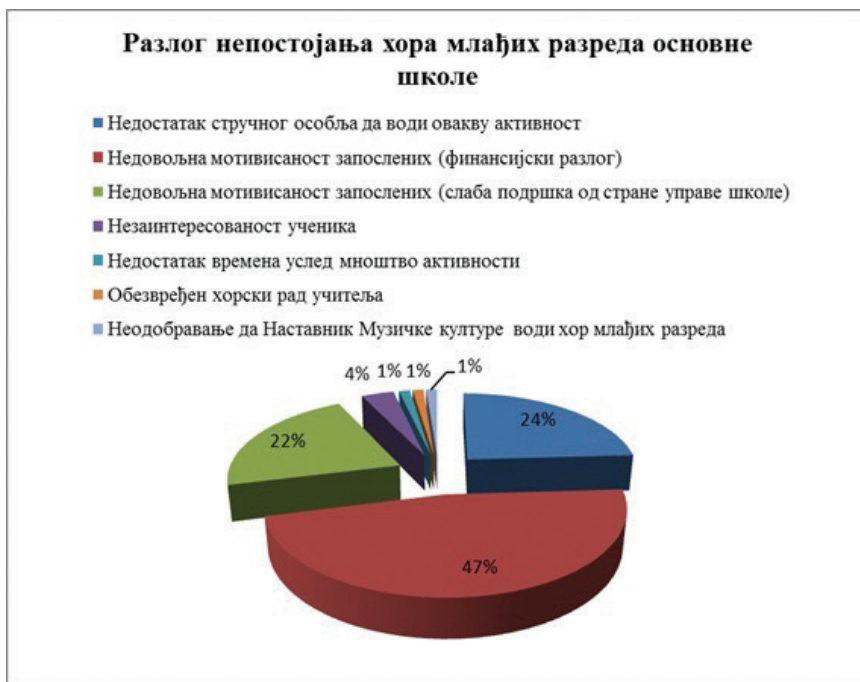
Графикон 2 и 3: Ангажованост хора млађих разреда у културном животу школе

Дакле, када је у питању ангажованост хора млађих разреда основне школе, у случају њиховог постојања, резултати истраживања нам говоре да се она у великој мери испољава кроз редовно одржавање проба и активним учешћем у културном животу саме школе - редовно наступају на приредбама и свечаностима које школа организује, док у погледу учешћа на фестивалима и такмичењима, њихова ангажованост није изражена у великом проценту. Можемо закључити да је друга хипотеза потврђена, јер је постављена тако да је усмерена више ка раду хора у оквиру саме школе:

Х2: Претпостављамо да уколико хор млађих разреда основне школе постоји он је активно ангажован у културном животу и раду школе.

Хорови млађих разреда у највећем броју имају континуитет у раду дужи од 4 године, 33 школе из нашег узорка (56%), потом 3-4 године трајања има 12 школа (20%), а одговором „1-2 године“ (12%) и „не више од годину дана“ (12%) изјаснило се по 7 школа.

Поред специфичности рада са хором млађих разреда основне школе, желели смо да сазнамо нешто више и о школама које овакву наставу не организују и не реализују, те смо најпре од испитаника затражили мишљење о главним разлозима непостојања ове активности у њиховој школи. Као водећи разлог наводе недовољну мотивисаност запослених, првенствено из финансијских разлога, јер ова настава више не улази у недељни фонд часова наставника или учитеља, а ту су потом и разлози као што су „Недостатак стручног особља да води овакву активност“ и „Слаба подршка од стране управе школе“. Остале разлоге, које можете видети у предстојећем графикону су у много мањој мери истицали.

Графикон 4: Разлози непостојања хора млађих разреда основне школе

Најчешћи разлог који утиче на непостојање и престанак рада хора млађих разреда у основним школама Србије је недовољна мотивисаност запослених - финансијски разлози (47%), те тиме тек делимично потврђујемо постављену трећу хипотезу, јер су испитаници највише истакли управо финансијску мотивисаност, а тек потом и недовољно стручног кадра који би изводио ову наставу (24%).

X3: Очекујемо да је најчешћи разлог непостојања и престанка рада хора млађих разреда у основним школама Србије нестручност у смислу недовољне оспособљености учитеља за руковођење хором или недостатак мотивисаности запослених услед финансијских околности.

Од укупног узорка, 54% школа не организује наставу хора млађих разреда основне школе, а на наше питање да ли је некада раније постојао хор млађих разреда у овим школама, чак 66% школа је навело да ни раније ова активност није била заступљена код ученика овог узрасту, док сеу 34% школа сећају рада у оквиру ове музичке активности.

Поред постојања хорова млађих разреда основне школе, овим истраживањем смо желели и да извршимо увид у постојеће стање када су у питању разредни хорови. У 71 школи ови хорови не постоје (55%), док је у 57 школа прису-

тан рад разредних хорова (45%). У тим школама, ову наставу најчешће реализује наставник/ца Музичке културе – у 44 школе (77%), док у 13 школа то чини један од учитеља/једна од учитељица одељења тог разреда (23%). Стога закључујемо да се у већини основних школа у Србији не организује ни настава за разредне хорове, што потврђује и следећу хипотезу:

Х4: Очекујемо да већина основних школа у Србији не организује наставу разредних хорова.

ЗАКЉУЧАК

Бавећи се постављеним предметом истраживања који је подразумевао заступљеност хорова млађих разреда у основним школама Србије утврдили смо конкретна запажања. Тако, спрам постављеног циља желели смо да утврдимо колико су овакви хорови заступљени у Србији и да откријемо разлоге њиховог постојања/непостојања. Користећи се истраживачком методом и примењујући технику анкетирања, дошли смо до закључака да се у већини школа у Србији настава хора млађих разреда основне школе и поред свих познатих вредности које пружа, не организује и не реализује као вид школске активности. Разлог томе испитаници налазе већином у недостатку мотивисаности запослених услед финансијских околности. У школама у којима хор млађих разреда постоји, ову наставу изводи најчешће наставник Музичке културе и овај хор активно учествује у културном животу саме школе, учествујући на свечаностима које она организује. Ипак, ретки су примери да се хорови овог узраста такмиче или одлазе на фестивале. Приликом испитивања имали смо намеру да створимо увид и у постојање разредних хорова и стигли до сазнања да се ни овај вид хорске наставе у већини школа не организује.

Овим истраживањем тема нипошто није исцрпљена. Неопходно је вршити свеобухватнија и темељнија истраживања, која би обухватила већи узорак, шири контекст значаја хорске музике, како код ученика млађег, тако и код ученика старијег школског узраста, као и потенцијално присуство контролних и експерименталних група, ради утврђивања ефеката које пружа хорско певање за одрастање и целокупни развој деце. Таквим приступом би се дошло до поузданих знања о хорској музици у основним школама, а таква истраживања би касније послужила као полазишта за унапређење хорске музике као саставног дела Музичке културе.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Јеремић, Б. (2009). Историјски осврт на значај певања на млађем школском узрасту у наставним плановима и програмима од 1948. до 1984. *Норма*, 14(3), 307-322.
- Јеремић Б. (2011). Моделовање процеса сазнавања хорским певањем на млађем школском узрасту. *Зборник ВШССОВ*, 6(2), 95-106.

- Јеремић, Б. (2018). *Развој вокалних способности ученика применом иновативних методичких приступа у настави музичке културе: Монографија*. Сомбор: Педагошки факултет.
- Кусовац, С. (2011). *Методика наставе музичке културе у разредној настави: приручник за студенте и учитеље разредне наставе*. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Милошевић-Симић, М. (2017). *Више од музичке игре*. Београд: Финеса.
- Павловић, Б., Цицковић-Сарајлић, Д., Ковач, А. (2016). Хорско певање у млађим разредима основне школе. *Зборник радова Филозофског факултета*, 46(1), 259-277.
- Стојановић, Г. (1996). *Настава музичке културе : од првог до четвртог разреда основне школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

*

- Ashworth-Bartle, J. (2003). *Sound Advice: Becoming a Better Children's Conductor*. New York: Oxford University Press.
- Bjørkvold, J.-R. (2005). *Nadahnuto biće – dete i pesma, igra i učenje kroz životna doba*. Beograd: Plato.
- Hennessy, S. (2005). *Coordinating music across the primary school*. Bristol: Taylor & Francis Inc.
- Kojov-Bukvić, I. (1989). *Metodika nastave muzičkog vaspitanja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kovačević, K. (1977). *Muzička enciklopedija 3, Or-Ž*. Zagreb: Jugoslovenski leksikografski zavod.
- Lehmann, A., Sloboda, Dž., Vudi, R. (2012). *Psihologija za muzičare. Razumevanje i sticanje veština*. Prevod: Goran Kapetanović. Beograd/Novi Sad: Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu/ Psihopolis Institut.
- Pavićević, A. (2017). *Hor u osnovnoj školi: od audicije do javnog nastupa*. Beograd: AGM knjiga.
- Plavša, D., Popović, B., Erić, D. (1968). *Muzičko vaspitanje, prvi deo*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika socijalističke republike Srbije.
- Radočaj-Jerković, A., Škojo, T., Milinović, M. (2018). Zborsko pjevanje kao oblik neformalnog učenja i njegov utjecaj na formiranje dječjih glazbenih preferencija. *Školski vjesnik*, 67(2), 311-330.

*

- Министарство просвете, науке и технолошког развоја (2017). *Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања*. Службени гласник РС - Просветни гласник, број 10/17.
-

The presence and importance of choirs made up of students from younger grades of primary school in Serbia

Abstract: Considering the fact that the elementary school students do not have enough information on proper singing, vocal technique and using and taking care of their voice, this paper analyzes the importance of choir singing at this age, the presence of such choirs in Serbian elementary schools, and the reasons that make their formation difficult. Relying on the relevant literature, the paper analyzes the data obtained through a questionnaire on the presence of choirs made up of pupils from younger grades of primary school, as well as on the views of teachers on the reasons for the current situation. The research has shown that in the majority of schools in Serbia choir singing is not taught at all, due to the lack of motivation of teaching staff resulting from unfavorable financial circumstances. Such data are of vital importance, since only an insight into the actual situation can enable us to work on the improvements in the pedagogical practice.

Key words: choral singing, music, primary teacher, school choir

Прилози

Прилог 1: Анкетни упитник

Заступљеност хорова млађих разреда основних школа Србије

Поштоване колеге,

Овим упитником желимо да прикупимо информације о постојању хорова млађих разреда основних школа у Србији за потребе израде мастер рада и истраживања које спроводимо у оквиру истог. Молимо Вас да на питања одговорите искрено и самим тим нам помогнете у прикупљању података. Анкета је анонимна.

Унапред хвала.

1. Назив основне школе у којој сте запослени:

2. Место у којој је смештена основна школа:

3. Да ли у Вашој школи постоји хор млађих разреда основне школе (хор сачињен од ученика 1.-4. разреда)?
 - а) Да
 - б) Не

4. Уколико да, ко води хор млађих разреда основне школе?
 - а) Један од учитеља/једна од учитељица наше школе
 - б) Наставник/ца Музичке културе наше школе
 - в) _____

5. Да ли је хор млађих разреда основне школе активан (одржавају се редовне пробе хора, учествује у школским свечаностима и сл.)?
 - а) Да
 - б) Не

6. Колико дуго већ постоји хор млађих разреда основне школе у Вашој школи?
 - А) Не више од годину дана
 - Б) 1-2 године
 - В) 3-4 године
 - Г) Више од 4 године

7. Да ли хор млађих разреда Ваше школе некада учествује на хорским такмичењима/фестивалима?
 - а) Да
 - б) Не

8. Уколико Ваша школа нема хор млађих разреда основне школе, да ли знате разлог због ког је ситуација таква? (могуће уписати више одговора)
 - а) Недостатак стручног особља да води овакву активност
 - б) Недовољна мотивисаност запослених (финансијски разлог)
 - г) Недовољна мотивисаност запослених (слаба подршка од стране управе школе)
 - д) Незаинтересованост ученика
 - ђ) _____

9. Уколико сада не постоји хор млађих разреда основне школе у Вашој школи, да ли је некада раније постојао?
 - а) Да
 - б) Не

10. Уколико да, до када је био активан?

11. Знате ли разлог престанка рада са хором млађих разреда основне школе?

12. Да ли у Вашој школи постоје разредни хорови?

- а) Да
- б) Не

13. Ко води разредне хорове?

- а) Један од учитеља/једна од учитељица наше школе
- б) Наставник/ца Музичке културе наше школе
- в) _____